

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ” - БИТОЛА

АНЕКС

НА

Б И Л Т Е Н

Бр. 481

ГОДИНА XLI, Битола, 16.04.2021 година

Издание на Универзитетот „Св. Климент Охридски”- Битола

Одговорен уредник

М-р Офелија Христовска
Генерален секретар

Редакциски одбор

Проф. д-р Гордана Трајкоска, проректор
Економски факултет-Прилеп

Проф. д-р Љупче Кочоски, проректор
Факултет за биотехнички науки – Битола

Проф. д-р Игор Неделковски, проректор
Факултет за информатички и комуникациски
технологии-Битола

Проф. д-р Марјан Ѓуровски, проректор
Факултет за безбедност-Скопје

Д-р Елена К. Ристоска, советник

Уредник

Д-р Елена К. Ристоска

Умножено на електронски печатар на Универзитетот
„Св. Климент Охридски” – Битола

СОДРЖИНА

ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ – БИТОЛА

Извештај од Комисија за оценка на докторска дисертација на кандидатот од м-р Луиза Зеќири	1

До
Наставно-научниот совет
на Педагошкиот факултет – Битола

Наставно-научниот совет на Педагошкиот факултет – Битола на својата редовна седница одржана на 18.03.2021 година донесе Одлука за формирање Комисија за оценка на докторски труд на тема *Поврзаноста на емоционалните и когнитивните варијабли и нивното влијание врз усното и писменото изразување на студентите кои го изучуваат англискиот јазик како странски јазик*. Со одлуката бр. 02-125/16, за членови на Комисијата се избрани: проф. д-р Ирина Петровска, проф. д-р Виолета Јанушева, проф.д-р Агим Пошка, проф. д-р Арта Тоци и проф. Д-р Јаготка Стрезоска.

Врз основа на опстојното разгледување на предложената докторска дисертација имаме чест до Наставно-научниот совет на Педагошкиот факултет да го доставиме следниот

ИЗВЕШТАЈ

за оценка на докторската дисертација на тема: *Поврзаноста на емоционалните и когнитивните варијабли и нивното влијание врз усното и писменото изразување на студентите кои го изучуваат англискиот јазик како странски јазик* изработена од м-р Луиза Зеќири.

Докторската дисертација на тема *Поврзаноста на емоционалните и когнитивните варијабли и нивното влијание врз усното и писменото изразување на студентите кои го изучуваат англискиот јазик како странски јазик* го истражува влијанието на афективните варијабли (вознемиреност, страв, демотивација, инхибиција, став, итн.) врз когнитивните варијабли, и вклучува повеќе корисни техники и предлози кои може да го намалат влијанието на овие афективни варијабли врз вештините за зборување и пишување на студентите. Кандидатот, истражувањето го спроведува врз основа на седумдесетипет испитаници, студенти при Универзитетот на Југоисточна Европа во Тетово. При што дваесетипет од испитаните студенти се со напредно ниво на познавање на англискиот јазик, а педесет студенти со средно ниво на познавање. М-р Зеќири се служи со неколку внимателно избрани, стандардизирани прашалници и самостојно креирани прашалници, како и спроведено набљудување за време на настава, структурирани и неструктурирани интервјуа.

Во овој докторски труд станува збор за влијанието на афективните (емоционалните) варијабли врз когнитивниот ангажман на студентите односно, М-р Луиза Зеќири истражува како дејствуваат афективните варијабли врз когнитивните способности за пишување и за зборување на студентите и врз академските достигнувања на студентите кои го изучуваат англискиот јазик како странски јазик. Според кандидатот, бројот на студенти кои имаат тешкотии со пишувањето и со говорењето на англиски јазик на Универзитетот на Југоисточна Европа (УЈИЕ), а, исто така, и на Американскиот

универзитет на Блискиот Исток во Кувајт е во значителен пораст. Не само на овие универзитети туку и пошироко се јавува потреба за нови истражувања кои ќе им помогнат на професорите што поуспешно да ги оспособат студентите за тие да ги усовршат вештините за пишување и говорење на англиски јазик. Овие констатации, кандидатот ги поткрепува и со зголемениот број на истражувачи (Кампбел и Ортиз, Стакс и Бузери др.), кои тврдат дека афективните фактори се многу значајни во полето на изучување на странски јазик; студентите се под силно влијание на јазичната анксиозност - „најголемиот страв на човекот е стравот од комуникација“, додека пак за стравот од писмената комуникација постојат многу малку истражувања.

Кандидатот М-р Луиза Зеќири, пред се, се осврнува на вештините за учење на странските јазици, поточно за англискиот јазик при што селективно ги наведува категориите на:

- студенти кои сметаат дека е многу тешко да стекнат знаења на странски јазик и според нив, продуктивните вештини, како што се: *пишувањето* и *говорењето* се потешки од рецептивните вештини, *слушањето* и *читањето*; тие предизвикуваат многу стрес, загриженост, трема и неуспех кај студентите.
- студенти целосно избегнуваат да бидат ангажирани во дискусии, презентации, зборување, играње улоги итн.
- студенти кои не го сакаат пишувањето или зборувањето, па како резултат на тоа, на секој начин се обидуваат нив да ги избегнат или, пак, покажуваат многу негативни ставови кон пишувањето и зборувањето.

Според кандидатот, професорите не треба да инсистираат само на оспособување на студентите, применувајќи различни методи и стратегии за предавање, туку тие треба да ги истражуваат и факторите кои влијаат на способноста на студентите успешно да ги применуваат јазичните вештини. Соочувајќи се со големи тешкотии и неуспеси на студентите, М-р Зеќири смета дека неопходно е да се истражуваат и афективните варијабли кои директно влијаат врз когнитивната ангажираност или врз академската подготвеност на студентите. Афективните варијабли може да бидат предуслов за когнитивниот ангажман на студентите. Затоа, во последно време, според М-р Зеќири, свеста на многу наставници и истражувачи од познати универзитети низ светот се зголемува и тие повнимателно го проучуваат влијанието на афективните фактори и варијабли врз когнитивниот процес на студентите и врз нивните способности при учењето. Кандидатот смета дека и во Република Северна Македонија, афективните варијабли честопати се запоставени од предавачите, но и од другите засегнати страни во образовниот процес и затоа се јавува потреба за истражувања од овој вид.

Кандидатот го нагласува фактот дека потребно е да се анализираат јазичната анксиозност, личноста на студентите, нивната инхибиција и самодоверба, со цел да се добијат значајни резултати кои ќе им помогнат на студентите да ги применуваат вештините за пишување и говорење што поопуштено. Испитувајќи ги емоционалните варијабли, наставниците можат да определат кои наставни стратегии да ги применуваат за да ги оспособат студентите што полесно и поефикасно да ги применуваат и усовршуваат јазичните вештини на англиски јазик. Така обучените и подготвените наставници, според М-р

Зеќири, може да играат значајна улога за вклучувањето на студентите во активното учење и за практикувањето на продуктивните јазични вештини. Според М-р Зеќири, многу е важно да се истражува како применувањето на различни стилови на учење влијае врз успехот во совладувањето на вештините за пишување и говорење на студентите. За да покажат студентите подобри резултати во примената на англискиот јазик, задолжително е да се анализираат пречките кои им оневозможуваат на студентите да ги применуваат, па и да ги усовршуваат јазичните вештини на англиски како странски јазик.

Врз основа на резултатите добиени од истражувањето, може да се заклучи дека од научен аспект, истражувањето дава важни податоци кои ќе им помогнат на студентите што полесно и поефикасно да ги применуваат и да ги усовршуваат продуктивните јазични вештини на англиски јазик.

Ова истражување укажува на тоа кои се најчестите афективни/емоционални фактори и варијабли што влијаат врз забавување на примената на вештините за пишување и говорење на студентите и на усовршувањето на употребата на англискиот јазик како странски јазик. Во насока на подобрување на учењето, како и на наставниот процес, се испитуваат и сугерираат ефективни техники и стратегии кои би можеле да им помогнат на наставниците, во насока на менување на негативниот став на студентите кон продуктивните вештини.

Во тој контекст од посебно значење се неколку моменти кои се потенцираат во докторската дисертација:

1. Непосреден предмет на проучување во трудот претставува влијанието на афективните (емоционалните) варијабли врз когнитивниот ангажман на студентите. Поконкретно, се истражува како дејствуваат афективните варијабли врз когнитивните способности за пишување и за зборување на студентите и врз академските достигнувања на студентите кои го изучуваат англискиот јазик како странски јазик.
2. Од податоците се очекува да се добие јасна слика како афективните варијабли, како што се: ставовите на студентите, мотивацијата/демотивацијата, верувањата, личните фактори (самодовербата, самопочитта, вознемирувањето и стравот) влијаат врз способностите за пишување и говорење на студентите. Од ова истражување се очекува да се добијат и резултати кои ќе помогнат да се открие зошто некои студенти покажуваат послаби резултати од другите и обратно.
3. Во ова истражување се идентификуваат и анализираат пречките кои предизвикуваат страв и блокирање на когнитивниот процес, а, исто така, се истражуваат и можностите за избегнување или за намалување на одбивноста кон јазикот, вознемиреноста и стравот од говорењето и пишувањето на англиски како странски јазик.

4. Во истражувањето се анализира хипотезата дека јазичната вознемиреност (анксиозност), како најголем афективен фактор, влијае негативно врз користењето на странскиот јазик. Сепак, досегашните истражувања не се доволни да заклучиме дека јазичната анксиозност од странскиот јазик влијае само негативно. Постојат претходни истражувања кои покажуваат дека јазичната анксиозност може да влијае и позитивно врз перформансите на студентите и врз нивниот академски успех.
5. Истражувањето има општествен карактер затоа што резултатите од него укажуваат на тоа како да им се помогне на студентите што полесно и поефикасно да комуницираат со изворни говорници на англиски јазик. Во него се даваат предлози како да се намалат недоразбирањето и конфликтите со припадниците на англофонската култура. Се очекува добиените резултати да им помогнат на студентите да бидат подготвени да учествуваат без страв и напнатост во различни секојдневни ситуации (дебати, дијалози, интервјуа, разбирање на писмени текстови и литература, пишување и пополнување документи и слично). Студентите треба да бидат способни и подготвени да зборуваат на англиски јазик и да го користат јазикот, без страв од неуспех, без напнатост, без чувства на непријатност и да бидат посамоуверени кога пишуваат или зборуваат на англиски јазик.

Главната цел на овој труд е да придонесе за поквалитетна настава, усовршување на продуктивните вештини на студентите, промена на досегашната практика во предавањата, што претпоставува предвид да се земат афективните фактори, како и за креирање подобри односи меѓу професорите и студентите.

Подетално докторскиот труд ги содржи следните делови:

Првиот дел се однесува на теоретските основи на трудот, каде кандидатот ги дефинира појдовните поими. Кандидатот се осврнува на класификацијата на јазичните вештини на *продуктивни* и *рецептивни* вештини. Способностите за читање и слушање се познати како *рецептивни* вештини, додека пишувањето и зборувањето се познати како *продуктивни* вештини. Според М-р Зеќири, студентите што го изучуваат англискиот како странски јазик треба да вложат повеќе труд за да напишат академски текст или за да одржат јавен говор, и според тоа, поголеми се шансите тие да се соочат со повеќе пречки додека применуваат продуктивни вештини. Кандидатката доаѓа до заклучок дека кај студентите се развива анксиозност кога ги применуваат овие продуктивни вештини. Во овој дел на трудот кандидатката се осврнува и на стратегиите за подобрување на јазичните вештини и продлабочено го елаборира односот помеѓу стратегиите, вештините и способностите, повикувајќи се на реномирани автори – истражувачи кои се занимаваат со соодветната проблематика. Исто така, во овој дел се дава и дефинирање на термините *инпут* и *аутпут*. М-р Луиза Зеќири дава посебен осврт на дефинирање на јазичната анксиозност според различни истражувачи, како и дефинирање на анксиозноста во однос на изучувањето на

странски јазик на различни начини. Како појдовни поими изрази во овој труд, кандидатката ги воведува и следните:

- вознемиреност/напнатост
- стрес
- ментален блок
- позитивен афект и
- афективен филтер

Во вториот дел од трудот, М-р Зеќири ја објаснува поврзаноста на когнитивните и афектните варијабли. При тоа, акцентот на афективните варијабли е клучен за создавање на наставен процес кој ќе им помага на студентите да имаат понизок афективен филтер во процесот на учење (во овој случај, во процесот на учење на странски јазик). При тоа, афективните фактори се детерминанти дали учењето ќе биде успешно или не, со тоа според кандидатот, ова уште еднаш ги нагласува важноста на афективниот домен и неговото влијание врз изучувањето на странските јазици. Во продолжение на трудот, М-р Зеќири ги набројува основните поими на афектните и когнитивните варијабли, при што се повикува на бројни истражувачи од полето на когнитивната лингвистика. Однесувањето на студентите додека разговараат со колегите или професорот, го отсликува нивниот став кон нив. Според тоа, ставот на студентот е неговата реакција или однесувањето кон која било ситуација поврзана со учење или настава и тој може да биде позитивен или негативен.

Како една многу важна афектна варијабла, мотивацијата има голема улога во наставата по странски јазик. Како таква, смета кандидатот, таа е анализирана од многу истражувачи со цел да се согледа нејзиниот ефект врз учењето и постигнувањата на учениците. Но, факт е дека во многу училишта и универзитети, наставниците се свесни дека има ученици кои се демотивирани. Наместо да се прифаќа оваа состојба, наставниците треба да обрнат внимание на афективните фактори на студентите и на тоа како тие влијаат на нивниот напредок во учењето. Во овој дел се наведуваат дефиниции за инхибиција (потиснување), одбивност, стимулација, самодоверба и самоефикасност како и три видови на анксиозност:

- јазична анксиозност
- олеснувачка анксиозност
- оптоварувачка анксиозност

М-р Зеќири наведува две важни варијабли кои се анализираат во овој труд : јазична надареност и стратегии за учење.

Третиот дел се однесува на емпириското истражување. Во овој дел кандидатот пред се, дава преглед на истражувањата спроведени од странски истражувачи кои ги проучуваат улогата, влијанието и важноста на афективните варијабли и врската меѓу афективните и когнитивните варијабли, а потоа ја дефинира и главната теза на ова истражување - дека афективните варијабли (трема, вознемиреност и страв, анксиозност, демотивација и др.)

имаат значајно негативно влијание и ги забавуваат и попречуваат продуктивните вештини на студентите за користење на странскиот јазик. Кандидатот елаборирано ги набројува и појдовните хипотези и дава нивна продлабочена интерпретација и анализа.

Четвртиот дел на овој труд ги дава психолингвистичките импликации во наставата по англиски јазик врз основа на добиените резултати од истражувањето. Кандидатот ги анализира следните појави:

1. Пристапот на студентите на кои англискиот им е странски јазик кон истражуваната појава.
2. Пристап на професорите по англиски јазик кон истражуваната појава.

Во заклучокот на дисертацијата, М-р Луиза Зекири смета дека резултатите од емпиското истражување ќе имаат значајна улога во поттикнувањето на примената на афективните стратегии, кои ставаат акцент на поврзаноста помеѓу афективните варијабли и когнитивните варијабли во учењето странски јазик. Според кандидатот, меѓусебната поврзаност на афективните и когнитивните варијабли е многу важна доколку се сака да се подобрат академските постигнувања на студентите. Студентите кои не се мотивирани или имаат нагласен надворешен локус на контрола, па дури и нагласен „негативен внатрешен локус на контрола“, со време ќе започнат да развиваат т.н. неспособност за учење, што тоа ќе резултира со слаби постигнувања. Како резултат на ова, поголема е веројатноста овие ученици да покажат знаци на депресија или дури и целосно да избегнуваат да посетуваат настава. Со цел да се избегне анксиозноста која се јавува при учење на странски јазик, особено при зборување и пишување, наставниците треба да имаат нагласен позитивен став за време на часовите, а тоа подразбира да се нема дискриминација или негативна споредба помеѓу учениците. Дополнително, треба да се внимава и на развивањето на чувството за доверба, односно студентите треба да му веруваат на својот наставник. Овој позитивен однос помеѓу наставникот и студентите за време на наставата има за цел да се избегнат анксиозноста, напнатоста, стресот, демотивацијата, стравот од неуспех итн.

Според М-р Зекири, знаејќи дека практичната употреба е многу важна при учењето, наставниците треба да им дадат поголема шанса за вежбање на студентите кај кои афективните варијабли се повеќе изразени. Самоефикасноста се изразува и развива преку вежби. Кандидатот заклучува дека оваа докторска дисертација има за цел да даде придонес во областа на наставата по англиски како странски јазик, особено во однос на психологијата во наставата. Презентираните резултати и искуства даваат јасен увид за влијанието на афективните варијабли врз академските постигнувања на студентите, на Универзитетот на Југоисточна Европа во Тетово, Македонија. Сепак, како и секоја друга студија, и оваа има свои ограничувања.

Научниот стручен придонес на истражувањето е значаен и забележлив. Тој се однесува, пред сè, на богатувањето на наставните методи и техники за поттикнувањето на примената на афективните стратегии при изучувањето на англискиот јазик како странски јазик. Трудот, исто така, врз основа на емпиското истражување дава јасен увид за влијанието на афективните варијабли врз академските постигнувања на студентите. Придонесот се

согледува и во предложените мерки за подобрување на начинот при изучување на англискиот јазик како странски јазик.

Кандидатот М-р Луиза Зеќири вложила сериозен научен напор со доследна и издржана аргументација да одговори не само на наведените туку и на други бројни прашања на кои наидува когнитивната и поучувачката практика, а воедно и да детектира нови прашања и дилеми кои ќе претставуваат нов научен истражувачки предизвик.

Глобална структура на докторската дисертација

Докторската дисертација со наслов: тема *Поврзаноста на емоционалните и когнитивните варијабли и нивното влијание врз усното и писменото изразување на студентите кои го изучуваат англискиот јазик како странски јазик* со обем од стоседумдесетииосумстраници, компјутерски обликуван текст, прилози и табели од имплементирани инструменти и алатки во емпириската фаза, преглед од седумдесетиседумбиблиографски единици како релевантни извори од домашни и странски автори. Глобалната структура на докторската дисертација се состои од неколку дела кои се функционално поврзани и претставуваат една конзистентна целина.

Композициската структура на докторската дисертација се состои од четири делови и заклучок. Во првиот дел се претставени основните поими и дефиниции кои се однесуваат на истражуваната појава. Во вториот дел кандидатот ја објаснува поврзаноста на когнитивните и афектните варијабли. Во третиот дел од докторската дисертација се опишува емпириското истражување. Четвртиот дел ги дава психолингвистичките импликации во наставата по англиски јазик врз основа на добиените резултати од истражувањето. И во заклучокот кандидатот става акцент на поттикнувањето на примената на афективните стратегии, кои ја нагласуваат поврзаноста помеѓу афективните варијабли и когнитивните варијабли во учењето странски јазик.

Докторската дисертација со наслов тема *Поврзаноста на емоционалните и когнитивните варијабли и нивното влијание врз усното и писменото изразување на студентите кои го изучуваат англискиот јазик како странски јазик* претставува сериозен научен труд, чијшто предмет на анализа отвара перспектива за понатамошно истражување во полето на когнитивната лингвистика. Кандидатот м-р Луиза Зеќирине го изостава суштинскиот придонес на добиените резултати од спроведеното истражување: методските импликации кои произлегуваат од спроведеното истражување покажуваат дека се налага потреба од подобрување на начинот при изучувањето на англискиот јазик како странски јазик и поучувањето на странските јазици воопшто. Тоа особено се постигнува, според кандидатот М-р Луиза Зеќири, ако учениците станат активни учесници во наставата по странски јазик. Тие треба да дадат значаен придонес во планирањето на наставната програма и иновативните наставни методи и материјали, со цел да се излезе во пресрет на нивните потреби и интереси како „клиенти“ на образовните институции. Со цел ефективно и разбирливо да се реализираат процесите на учење на странски јазик сите ученици треба да учествуваат во предвидените наставни активности. Наставниците треба

да ги согледаат потребите и интересите на учениците пред да пристапат кон планирање и избирање на наставната програма, методите и материјалите, со цел исполнување на целите на наставата.

Докторската дисертација со наслов тема *Поврзаноста на емоционалните и когнитивните варијабли и нивното влијание врз усното и писменото изразување на студентите кои го изучуваат англискиот јазик како странски јазик* поднесена од м-р Луиза Зеќири претставува издржан научен труд во кој се нагласува важноста на предметот на истражувањето која отвара перспектива за понатамошно истражување на ова поле. Исто така, предметот на истражувањето на оваа докторска дисертација има голема важност во имплементацијата на нови методи и техники за остварување академски постигнувања на студентите.

Заклучок и предлог

Концепциската поставеност, актуелноста на проблемот на истражување, глобалната структура на докторската дисертација, применетата методологија на истражувањето, анализата и интерпретацијата на добиените резултати како и оригиналните предлози и решенија со развојна компонента упатуваат на тоа дека оваа докторска дисертација може да даде значаен придонес во теоретското осветлување и практичната примена на современи приоди во развојот на нови пристапи во изучувањето и усвојувањето на странскиот јазик.

Комисијата во наведениот состав со особено задоволство на Наставно-научниот совет на Педагошкиот факултет во Битола му предлага да го прифати Извештајот за докторската дисертација под наслов: *Поврзаноста на емоционалните и когнитивните варијабли и нивното влијание врз усното и писменото изразување на студентите кои го изучуваат англискиот јазик како странски јазик* поднесена од м-р Луиза Зеќири и да одобри нејзина јавна усна одбрана.

26.03.2021 г.

Проф. д-р Ирина Петровска

Проф. д-р Виолета Јанушева

Проф. д-р Агим Пошка

Проф. д-р Арта Тоци

Проф. Д-р Јаготка Стрезоска